

соціокультурного адаптування. Чільне місце серед цих інститутів, звичайно ж, посідає система освіти, і перш за все післядипломної педагогічної освіти, культурно-ціннісна переорієнтація якої буде означати і зміну принципів буття та діяльності людей, якщо не в цьому, то в наступному поколінні, коли установки та цінності вихованого на нових смисложиттєвих ідеалах покоління стануть домінуючими в суспільстві. Зміна відносин у системі «освіта – культура» носить ціннісний характер. Усе змінює орієнтація на розвиток особистісного потенціалу того, хто навчається, за якої культура виступає не як зовнішня ілюстрація, а як модель людського існування.

Список використаних джерел:

1. Крымский С. Ценностно-смысловой универсум как предметное поле философии // Философская и социологическая мысль. 1996. – N 3 – 4. – С. 102 – 111.

УДК 378

Олена Петрівна Годенко-Наконечна,
*кандидат мистецтвознавства (PhD),
професор кафедри філософії і педагогіки
НТУ «Дніпровська політехніка»*

ВИДАТНІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ДОЛЮ УНІВЕРСИТЕТУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Найвидатніші мислителі замислювались над ідеєю та долею університетської освіти. У тексті йдеться про те, що в сучасному світі перед модерним Університетом постають нові виклики. Філософи ХХ ст. застерігають про атрофію цілей в науці та освіті та висувують принципи, які Університет не має втрачати в період космополітизації, комерціалізації та бюрократизації.

O. P. Godenko-Nakonechna

PROMINENT THINKERS ABOUT THE FATE OF THE UNIVERSITY IN THE MODERN WORLD

The most prominent thinkers reflected on the idea and fate of university education. The text refers to the modern University faces new challenges in the modern world. Philosophers of the twentieth century warn about the atrophy of goals in science and education and put forward principles that the University should not lose in the period of cosmopolitanization, commercialization and bureaucratization.

Найвидатніші мислителі замислювались над ідеєю та долею університетської освіти. Відомо, що ще В. фон Гумбольдт, автор проекту Берлінського університету, порушив питання про звільнення науки від опіки релігії та церкви, про автономію освітніх інституцій, про концентрацію духовного життя нації у вищих наукових закладах. У подальшому закладались такі принципи університетського життя, як єдність процесу викладання та дослідження, незалежність від різних форм зовнішнього тиску, творча свобода викладання та дослідження, толерування інакшості мислення, вірність європейській традиції гуманізму. Усі члени академічної спільноти мають право виконувати свої функції без будь-яких побоювань за можливі втручання та репресії з боку держави та інших інституцій. Викладач має віддавати перевагу розвиткові гнучких, адаптивних, креативних індивідів та створювати в освітній ситуації умови і психологічний клімат, здатний ініціювати процес учіння бути вільним. Саме такі принципи вищої освіти були зазначені в так званій Лімській декларації «Про академічну свободу і автономію вищих навчальних закладів» [3].

Якщо середньовічний Університет займався філософією, богослов'ям, загальною культурою, тобто не мав на меті надавати професію або будь-що досліджувати, то перед модерним Університетом постають нові питання. На думку Х. Ортеги-і-Гассета, новими завданнями вищої освіти є: 1. Університет – це вища освіта не для еліти, а для пересічної людини; 2. Первинна функція – навчати найважливіших культурних дисциплін; 3. Університет формує добрих фахівців; 4. Університет невіддільний від науки, проте пересічна людина не мусить ставати науковцем [2, с. 88]. Інший мислитель ХХ ст. К. Ясперс визначав чотири завдання Університету наступним чином: єдність дослідження і навчання в ідеї здобуття освіти (1); дослідження та засвоєння науки служать формуванню життя як процесу виявлення істини в кожному смислі, тобто освіта має бути пов'язана з вихованням (2); духовне життя, базоване на спілкуванні (3); структура Університету презентує сукупність наук, тобто космос наук (4) [2, с. 114].

Наприкінці ХХ ст. відбуваються процеси девальвації академічних цінностей. В умовах конкурентного середовища та світових процесів економічної, фінансової та інформаційної глобалізації змінюються

уявлення про роль і місце університетської освіти. На сьогодні Університет «вже не є партнером держави, він радше став прохачем», він «позбувся своєї культурної, державницької та національної ідеї» і бореться «за своє місце на ринку з іншими, подібними, ізольованими бюрократичними системами, шукаючи клієнтів для своїх освітніх послуг». Дуже не хотілося, щоб ситуація виглядала таким чином: «Передача знань більш не виглядає як те, що призвано формувати еліту, здібну вести націю до звільнення, проте як постачання системі гравців, що вміють забезпечити належне виконання ролі на практичних посадах, що їх потребують інститути» [2, с. 284]. Ніколи раніше Університет не стикався з такими викликами як сьогодні, коли епоха вимагає інтенсивних контактів вищої школи із суспільством; втручання освіти у вирішення проблем демократії, економіки, культури; нових кадрів не лише інтелектуалів, але й практичних працівників, здатних розв'язувати проблеми суспільства. Без державної підтримки Університет стає на шлях комерціалізації та забезпечення прибутків, на нього насуваються плюралізація, космополітизація, мультикультуралізація, мультиетнізація. Непереконливою видається й постать інтелектуала у постмодерному світі. Видатні мислителі ХХ ст. М. Гайдеггер, К. Ясперс, Х. Ортега-і-Гассет, Г. Арендт, Г. Г. Гадамер, Ж. Дерріда – були одностайні в тому, що освіта і наука переживають період атрофії цілей.

Як зазначає відомий італійський учений-семіотик Умберто Еко, раніше університети були елітними, і здебільшого студенти, крім навчання, нічим не займалися; навчання йшло неквапливо, порція науки – і добра порція студентських розваг. Нині вища освіта набула масового характеру, до університету йде молодь різних соціальних груп, є факультети, де студентів на курсі по декілька тисяч, професор знає в обличчя тридцять з них. Це в елітних освітніх закладах Америки та Британії ще зберігається система, коли в навчальній групі налічується не більше десяти осіб, у кожній групі студентів є свій професор, який керує науковою роботою одного або двох підопічних за весь академічний рік [1, с. 10].

Нині тривають важливі дебати на тему політики викладання та проведення наукових досліджень, а також про роль, яку може відігравати Університет на цій арені.

Список використаних джерел

1. *Еко Умберто*. Як написати дипломну роботу: Гуманітарні науки / Пер. за ред. О. Глотова. Тернопіль: Мандрівець, 2007.
2. *Ідея Університету: Антологія* / Упоряд. : М. Зубрицька, Н. Бабалик, З. Рибчинська; відп. ред. М. Зубрицька. Львів: Літопис, 2002.
3. Лімська декларація «Про академічну свободу і автономію вищих навчальних закладів» // *Управління університетом: проблеми та шляхи їх вирішення* / Матеріали міжнародного семінару 23-24 листопада 2001, м. Львів. Львів-Дрогобич: Коло, 2002. С. 206-220.

УДК 37.01

Варшавський Олександр Павлович
*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії
Дніпровського національного університету
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна*

ФІЛОСОФІЯ ДЛЯ УНІВЕРСИТЕТУ ЧИ НАВПАКИ?

Автор обґрунтовує зв'язок між філософією та університетом як взаємно необхідний. З одного боку, філософія прагне до інституціональної форми організації. А з другого, університет потребує всякий раз відмінної онтологічної інтерпретації досліджуваної речі. Без цієї взаємності університет замикається в шкільну парадигму, а філософія перетворюється на довільне резонанство.

O. P. Varshavskyi

PHILOSOPHY FOR UNIVERSITY OR VICE VERSA?

The author grounds the connection between philosophy and the university as mutually necessary. On the one hand, philosophy strives for an institutional form of organization. On the other hand, the university needs an every time different ontological interpretation of the researched thing. Without this correlation, the university is locked into a school paradigm and philosophy becomes an arbitrary reasoning.

Як для сучасної філософії, так і для філософії всіх попередніх епох головним випробовуванням було і залишається те, що для ділових людей зовсім не є очевидним її соціальний статус. Здається, що філософію в ряді інших наукових дисциплін і спецкурсів придумали в університеті для задоволення народно-господарських потреб, яких саме – не ясно. Проте, навіть науковцям часто не є зрозумілим її гносеологічний потенціал. А через те філософії завжди